

Ο αδιέξοδος νεοφιλελευθερισμός

του Γιάννη Μηλιού

Η Σύνοδος Κορυφής συνήλθε σε μια χρονική στιγμή που η κρίση χρέους στην Ευρωζώνη κορυφώνεται. Τα επιτόκια δανεισμού για το ιταλικό δημόσιο χρέος άγγιζαν το «όριο» του 6%, ενώ πλήθαιναν οι δυσκολίες στις μισές τουλάχιστον χώρες της Ευρωζώνης.

Τελικώς πάρθηκαν αποφάσεις που αφορούν σχεδόν αποκλειστικά στη διαχείριση του ελληνικού δημόσιου χρέους. Με τις αποφάσεις αυτές:

- Δεν διασφαλίζεται η βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους, απλώς παρατείνεται επ' αόριστον, με μικρές τροποποιήσεις, το καθεστώς του δανεισμού για την αποπληρωμή των υφιστάμενων υπέρογκων χρεών και θεσπίζονται ασταθείς μηχανισμοί προστασίας των τραπεζών που δεν εξασφαλίζουν τη ρευστότητα και την οικονομική ανάκαμψη.
- Παρατείνονται για δεκαετίες τα «Μνημόνια», δηλαδή οι κοινωνικά ανάληγτες πολιτικές αναδιανομής πλούτου και εξουσίας υπέρ του κεφαλαίου, συρρίκνωσης του κοινωνικού κράτους, ξεπουλήματος της δημόσιας περιουσίας.
- Παράλληλα γίνεται σαφές ότι οι ιθύνοντες της ΕΕ παραμένουν απαρέγκλιτα προσηλωμένοι στο σκληρό πυρήνα των νεοφιλελεύθερων πολιτικών που ευθύνονται για την κρίση: Δηλώνουν με κάθε έμφαση πως ό,τι ίσχυσε για την Ελλάδα δεν πρόκειται να ισχύσει για καμιά άλλη ευρωπαϊκή χώρα: Καμιά απομείωση δημόσιου χρέους δεν θα υπάρξει πλέον στην Ευρώπη (ούτε καν σαν αυτή τη σχεδόν προσχηματική της ελληνικής περίπτωσης), όλα τα χρέη θα αποπληρωθούν μέσα από προγράμματα σκληρής λιτότητας και ιδιωτικοποιήσεων.

Οι αποφάσεις αυτές μπορεί να σηματοδοτούν την αρχή του τέλους της Ευρωζώνης, καθώς είναι παντελώς ανίσχυρες μπροστά στην «ανατιμολόγηση κινδύνου» στην οποία διαρκώς προβαίνουν οι χρηματοπιστωτικές αγορές.

Ας σκεφτούμε το ιταλικό δημόσιο χρέος. Ήδη αποτελεί μια «επισφαλή επένδυση» για όσους το είχαν επιλέξει ως ασφαλή σφαίρα τοποθέτησης αποταμιεύσεων: τις εκτεταμένες ιταλικές και ευρωπαϊκές μεσαίες τάξεις. Μετατρέπεται όμως ήδη σε «ασύμφορη επένδυση» για τα χρηματικά εκείνα κεφάλαια που επιζητούν τοποθετήσεις μεσαίου ή ψηλού ρίσκου με ανάλογες αποδόσεις. Η πολιτεία των ηγετών της ΕΕ εκπέμπει για άλλη μια φορά το σήμα των «ημίμετρων» και των ασαφών κανόνων που διαρκώς μεταβάλλονται. Οι δηλώσεις Ρομπέι περί των «τελικών λύσεων» που δόθηκαν στη Σύνοδο της Πέμπτης δεν πείθουν κανέναν. Οι «επενδυτές» που αναζητούν αποδόσεις μέσης ή υψηλής απόδοσης θα στραφούν σε άλλες τοποθετήσεις, από τη μεγάλη γκάμα εναλλακτικών δυνατοτήτων που διαθέτουν. Αντί για ιταλικά ομόλογα θα προτιμήσουν μάλλον να αγοράσουν μετοχές της Χιουντάι, τίτλους ομολογιακού δανείου του ΟΤΕ, μετοχές των βραζιλιανών πετρελαίων, δικαιώματα αγοράς χρυσού, συγκεκριμένους δείκτες του χρηματιστηρίου της Ν. Υόρκης ή του Χονγκ Κονγκ κ.ο.κ. Βέβαια υπάρχουν και «θεσμικοί επενδυτές», οι τράπεζες και τα ασφαλιστικά ταμεία. Ακόμα και στην περίπτωση που αυτοί έχουν αποφασίσει, με πολιτικά και «συστημικά» κριτήρια, να στηρίξουν τα ιταλικά ομόλογα, θα μπορέσουν άραγε να συγκρατήσουν τη μαζική φυγή «αποταμιευτών» και «επενδυτών» από τους τίτλους του ιταλικού δημόσιου χρέους; Πιθανόν, πιθανόν όμως και όχι, η συγκυρία δεν ευνοεί τις ασφαλείς προβλέψεις. Εάν όμως το αρνητικό ενδεχόμενο επαληθευτεί, τα επιτόκια δανεισμού του ιταλικού

δημοσίου θα αυξηθούν γρήγορα, το δημόσιο χρέος της χώρας θα πάψει να είναι εξυπηρετήσιμο και η Ευρωζώνη θα βρεθεί αντιμέτωπη με την προοπτική διάλυσής της: Ένας «μηχανισμός στήριξης» για την Ιταλία θα απαιτούσε πόρους της τάξης του 1,5 τρις ευρώ.

Η μέχρι τώρα πορεία της Ευρώπης, αλλά και το «αστάθμητο» της ιταλικής περίπτωσης αποκαλύπτουν τον συστημικό χαρακτήρα της κρίσης. Αυτό που «σκόλασε» είναι ο ίδιος ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός και οι μηχανισμοί μέσα από τους οποίους εξασφαλιζόταν η διευρυμένη αναπαραγωγή του. *Η θεμελιώδης αρχή του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού ότι τα κράτη πρέπει να ρυθμίζουν τα δημοσιονομικά τους ζητήματα με βάση τη λογική και τους κανόνες των χρηματοπιστωτικών αγορών, δηλαδή έχοντας ενσωματώσει ως μοναδικό κριτήριο για τις αποφάσεις τους τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου και τους μηχανισμούς χρηματοδότησης που αυτό προκρίνει δεν είναι πλέον λειτουργική.*

Οι Ευρωπαίοι ηγέτες εμμένουν όμως στο χρεοκοπημένο νεοφιλελεύθερο μοντέλο και προσπαθούν να το αναστυλώσουν. Ο δογματισμός τους μάλλον απορρέει από την προσήλωσή τους στα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου. Παραπαίουν έτσι σε μια απελπισμένη προσπάθεια αφενός να περισώσουν τις αντιλαϊκές νεοφιλελεύθερες πολιτικές, που επιδιώκουν να μειώσουν τα δημόσια ελλείμματα με εξουθένωση των εργαζομένων και διάλυση του κοινωνικού κράτους και της μικρής επιχείρησης, ενώ ταυτόχρονα αυξάνουν την ασυδοσία του μεγάλου κεφαλαίου και αφετέρου να περισώσουν το ευρώ και την ίδια την ΕΕ.

Όμως δεν θα μπορέσουν να συνεχίσουν για πολύ να πατάνε σε δύο βάρκες. Η Ευρώπη ή θα γίνει κοινωνική ή δεν θα υπάρξει. Οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι έχουν τη δύναμη να επιβάλουν, απέναντι στο καταρρέον οικοδόμημα της νεοφιλελεύθερης Ευρώπης του Μάαστριχτ και της Λισαβόνας, την Ευρώπη της αλληλεγγύης, της ανάπτυξης και των κοινωνικών αναγκών. Οι «πλατείες» είναι σίγουρο ότι θα επανέλθουν πολύ ισχυρότερες, διεκδικώντας το αυτονόητο: Εργασία-αξιοπρέπεια, κοινωνική δικαιοσύνη, αλληλεγγύη, δημοκρατία.